

«Ο Λόγος σαρξ εγένετο και εσκήνωσεν εν ημίν» - Του Μητροπολίτη Κρήνης Κυρίλλου

[Οικουμενικό Πατριαρχείο](#) / [Μητροπόλεις Οικουμενικού Θρόνου](#)

«Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» (Ἰω. 1, 14)

ΜΝΕΙΑ Α΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἡ συμπλήρωση 1700 ἐτῶν ἀπὸ τῆ σύγκληση τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου στρέφει τὴν προσοχή μας στὸν Δ΄ αἰῶνα μ.Χ., ὅταν τὸ ἔτος 325 ἔλαβε χώρα ἓνα σημαντικὸ ἐκκλησιαστικὸ γεγονός, θεμελιῶδες γιὰ τὴν καταγραφή τῆς ὀρθῆς πίστεως μας σχετικὰ μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἔξοδος τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὶς κατακόμβες καὶ τὸ τέλος τῶν διωγμῶν κατὰ τῶν Χριστιανῶν δὲν ὑπῆρξε μιὰ λιγότερο ὀδυνηρὴ περίοδος. Ἦταν ἡ περίοδος ποὺ ἡ Ἐκκλησία ἔπρεπε νὰ

δώσει σὲ διαφορετικὲς πλέον συνθῆκες τὸν ἀγῶνα της γιὰ τὴν ὑπαρξή της, γιὰ τὴν ταυτότητα τῆς διδασκαλίας της καὶ τὴν υπεράσπιση τῆς ἀλήθειας, τῆς ὁποίας

ήταν φορέας.

Παράλληλα με τη λαμπρή και θριαμβευτική πορεία της Έκκλησίας, τη γρήγορη και άποτελεσματική εξάπλωση του σωτηρίου λόγου της που ως “βολή ήλίου” άρχισε να σκεπάζει

σύμπασα τήν Οίκουμένην (Εύσέβιος Καισαρείας, PG 20, 141B), έμφιλοχωρεῖ τὸ έσωτερικὸ ρήγμα τῶν φθοροποιῶν δυνάμεων τῆς αίρεσης καὶ τῆς κακοδοξίας. Εἶναι ἡ ἀποκοπὴ ἀπὸ τὴν καθολικότητα τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως.

Τὸ ἐρώτημα ποὺ τέθηκε τότε πολὺ ἔντονα εἶναι τὸ ἴδιο ποὺ ἀκόμα καὶ σήμερα τίθεται ἀπὸ πολλούς: Τί ἦταν καὶ τί εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός; Εἶναι Θεός, εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ καὶ Θεάνθρωπος, εἶναι ἓνας προφήτης, ὅπως διατείνεται τὸ Ἰσλάμ, εἶναι ἓνας φωτισμένος ἄνθρωπος, ἓνας πολιτικὸς ἐπαναστάτης, ἢ ἦταν ἓνας ἀπλὸς ἄνθρωπος, ὅπως στὴν πορεία τῆς ἱστορίας ὑποστήριξαν κάποιοι;

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Δ΄ αἰῶνα ἐμφανίστηκε στὴν Ἀλεξανδρεία ἓνας κληρικός, ὁ Ἄρειος, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν διδασκαλία του ἀντιτέθηκε σ’ αὐτὸ ποὺ διδάσκει ἡ Ἀγία Γραφή, σ’ αὐτὸ ποὺ πίστευαν καὶ κήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι, σ’ αὐτὸ ποὺ πίστευαν οἱ Μάρτυρες, οἱ Ὁμολογητὲς καὶ οἱ ἀπολογητὲς, σ’ αὐτὸ ποὺ πίστευαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἡ Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία κήρυττε καὶ κηρύττει τὸ ὑπερφυῆς γεγονός τῆς σάρκωσης τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἀγίας Τριάδος, τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατέρα, ὁποῖος ἐγίνε ἄνθρωπος καὶ ὡς Θεάνθρωπος ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν ὑπέρβαση τοῦ θανάτου. Ὁ Ἄρειος ἔλεγε, ὅτι ὁ Λόγος δὲν ἦταν Θεὸς καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κτίσμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο ὁ Θεὸς δημιούργησε κάποτε μέσα στὸ χρόνο («ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν»), ἦταν ὅμως τὸ τελειότερο δημιούργημα ποὺ προέκοψε ἠθικὰ γιὰ νὰ φθάσει στὴν τελειότητα. Ὁ δὲ Χριστὸς ἦταν ὁ ἄνθρωπος Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν εἶχε ἀνθρώπινη ψυχὴ, ἀλλὰ τὴ θέση τῆς ψυχῆς του κατέλαβε μετὰ τὴ γέννησή του ὁ κτιστὸς Λόγος, ὅπως ἐκεῖνος τὸν ἐννοοῦσε καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου μόνο κτιστὴ Χάρις καὶ ἐνέργεια θὰ μπορούσε νὰ προέλθει. Ἦταν ὅμως ποτὲ δυνατόν ἓνα κτίσμα νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο τὸν πεπτωκότα στὴν ἁμαρτία; Εἶναι προφανές, ὅτι μιὰ λανθασμένη Τριαδολογία ὁδηγεῖ σὲ μιὰ λανθασμένη Χριστολογία ποὺ ἀποκλείει τὴν ἀνθρώπινη σωτηρία.

Γιατί ὅμως ὁ Ἄρειος ἔφθασε στὴ διατύπωση αὐτῆς τῆς αίρετικῆς διδασκαλίας; Οἱ ἱστορικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐπισημαίνουν, ὅτι ἔφθασε σ’ αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀπὸ ζήλεια καὶ φθόνον στὸν τότε Ἐπίσκοπο τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρο, τὴ θέση τοῦ ὁποῖου διεκδικοῦσε. Ἄλλοι θὰ ἀναζητήσουν κύρια θεολογικὰ αἵτια καὶ θὰ προβάλλουν τὴ συνύπαρξη τῶν ἀκράϊων περὶ Λόγου

ἀπόψεων τοῦ Λουκιανοῦ, διδασκάλου τῆς σχολῆς τῆς Ἀντιόχειας, ὅπου φοίτησε ὁ Ἄρειος, τὴν περὶ ὑποταγῆς (Subordinatio) θεώρηση τῆς σχέσης τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, ὅπως τὴ διατύπωσε ὁ Ἀλεξανδρινὸς Ὡριγένης μαζί μετὰ τὴν ἀντίληψη τοῦ

Φίλωνα τοῦ Ἰουδαίου περὶ τοῦ κοσμολογικοῦ Λόγου ὡς «δεύτερου Θεοῦ», μεσάζοντος καὶ ὀργάνου τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου. Ἔτσι καὶ ὁ Ἄρειος θεωροῦσε τὸ Λόγο ὡς μιὰ μέση ὑπαρξη μεταξὺ τοῦ ἀνάρχου Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου. Τί ὅμως ἀναζητοῦσε ὁ Ἄρειος; Στὴν οὐσία ἀναζητοῦσε νὰ διασώσει τὸν ἕνα Θεό, ἐκλογικεύοντας τὴν πίστη. Δὲν μποροῦσε νὰ δεχθεῖ, ὅτι δεχόμαστε τὸν Πατέρα ὡς Θεὸ καὶ τὸν Υἱὸ ὡς Θεὸ καὶ ταυτόχρονα μποροῦμε νὰ μιᾶμε γιὰ ἕνα Θεὸ καὶ ὄχι δύο Θεούς. Ἡ ἱστορικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας θὰ καταδείξει, ὅτι ἡ προσπάθεια ἐκλογίκευσης τοῦ Μυστηρίου τοῦ Θεοῦ ἀπετέλεσε τὴν Μητέρα τῶν αἵρέσεων.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀρείου δημιούργησε σοβαρὸ πρόβλημα στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐνότητα, ἀλλὰ καὶ στὴ συνοχὴ τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ πρωτοβουλία τοῦ τότε αὐτοκράτορα Μ. Κωνσταντίνου γιὰ τὴ σύγκληση Συνόδου ποὺ πραγματοποιήθηκε τελικὰ στὴ Νίκαια τὸ 325 καὶ στὴν ὁποία κλήθηκαν ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἦταν κάτι τὸ πρωτόγνωρο, δεδομένου ὅτι καὶ πρὶν τὴ Νίκαια καὶ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ Ἀρείου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἄλλων αἵρετικῶν, εἶχαν συγκληθεῖ τοπικὲς Σύνοδοι.

Ἡ πρωτοβουλία αὐτὴ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ὁ ὁποῖος «τοὺς ἐξ ἀπάντων ἐθνῶν παρ' ἑαυτῷ συνεκρότει» (Εἰς τὸν Βίον Κωνσταντίνου III, 1) εἶχε ἀντίκρουσμα στὴ διαμορφωμένη ἤδη συνοδικὴ αὐτοσυνειδησία τῆς Ἐκκλησίας, μιὰ μόνιμη δηλ. λειτουργία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀπὸ τὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη μέχρι τὴν ἐνεργοποίηση μιᾶς Οἰκουμενικῆς συνόδου ποὺ θὰ περιφρουροῦσε τὴν αὐθεντικότητα τῆς παραδόσεως καὶ τὴν ἀληθινὴ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας στὸν κόσμο. Ἡ συγκληθεῖσα Σύνοδος συγκροτήθηκε ἀπὸ τοὺς κανονικοὺς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων, τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς ἔχοντας κατὰ τὸν Ἅγ. Εἰρηναῖο τό «*charima veritatis certum*», τό «χάρισμα τῆς ἀληθείας» (Ἐλεγχος 4, 26, 2. PG 7, 1053C-1054A), τὶς ὁρατὲς κεφαλὰς τοῦ σώματος τῶν ὑπ' αὐτοὺς τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Γιὰ νὰ προσλάβει κάποιος τὴν ὀξύτητα τῆς διαμάχης ποὺ πολλὰς φορὲς κατέληξε καὶ σὲ βιαιότητες, πρέπει νὰ δώσει προσοχὴ στὰ ὅσα ἔγραψε ὁ Ἅγ. Γρηγόριος Νύσσης (335-395)

περιγράφοντας (PG 46, 557B) τὴν διελκυστίνδα ἄρκετὰ χρόνια μάλιστα μετὰ τὴ σύγκληση τῆς Νίκαιας: «Ὅλη ἡ πόλη εἶναι γεμάτη ἀπὸ χριστολογικὲς συζητήσεις, στοὺς στενωπούς, στὶς

ἀγορὲς, στὶς πλατεῖες, στὰ σταυροδρόμια: Οἱ μικροπωλητὲς ἐνδυμάτων, οἱ μετατροπεῖς χρημάτων, οἱ πωλητὲς τροφῶν: Δὲν παύουν νὰ συζητοῦν! Ζητᾷς ἀπὸ κάποιον νὰ σοῦ δώσει τὰ

ρέστα καὶ αὐτὸς ἀρχίζει νὰ φιλοσοφεῖ γιὰ τὸν Γεννηθέντα καὶ τὸν Ἀγέννητο. Ἐὰν ζητᾷς νὰ μάθεις πόσο κοστίζει τὸ ψωμί, σοῦ ἀπαντοῦν ὅτι ὁ Πατέρας εἶναι

άνώτερος καὶ ὁ Υἱὸς κατώτερος. Ὅταν ρωτᾷς, ἐὰν τὸ λουτρὸ εἶναι διαθέσιμο, ὁ βοηθὸς σοῦ ἀπαντᾷ, ὅτι ὁ Υἱὸς ἔγινε «ἐξ οὐκ ὄντων», δηλ. ἀπὸ τὸ τίποτε. Δὲν ξέρω πῶς νὰ χαρακτηρίσω αὐτὸ τὸ κακό: Φρενίτιδα ἢ μανία...;».

Στὴ διάχυτη αὐτὴ σύγχυση ἔδωσε ἀπάντηση ἡ «Ἐκθεσις τῆς Πίστεως» ἢ τὸ Σύμβολο τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου: Μᾶς εἶπε μὲ σαφήνεια, ποιὸς εἶναι ὁ Λόγος, δηλ. τὸ δεύτερο

πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος ποὺ προσέλαβε σάρκα καὶ «ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν», δηλ. ὁ Χριστός. Ὁ Λόγος «δι’ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο» εἶναι Θεός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ

ἀληθινοῦ, ὁ ὁποῖος ἐνσαρκώθηκε, ὁ ὁμοούσιος πρὸς τὸν Πατέρα Του, ὁ σταυρωθεὶς καὶ ἀναστάς, ὁ ἐρχόμενος καὶ πάλιν γιὰ νὰ κρίνει ζῶντες καὶ νεκρούς.

Ἡ διδασκαλία αὐτὴ εἶναι ὁ θησαυρὸς τῆς κοινῆς μας παραδόσεως, ἡ κοινὴ πίστη ὅλων τῶν Χριστιανῶν. Δὲν πρέπει νὰ παραθεωρεῖται τὸ γεγονὸς, ὅτι ὅλες οἱ μεταγενέστερες Σύνοδοι ἐπανειλημμένα μὲ ἔμφαση τονίζουν, ὅτι ἀποδέχονται τὴ διδασκαλία τῶν προγενεστέρων. Ἡ ἀλήθεια μάλιστα τῆς πίστεως, τὴν ὁποία ἡ κάθε νέα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καταγράφει, ἀποτελεῖ ἐρμηνεία, διασάφιση, ἀνάπτυξη τῆς «διάνοιας», ἐπιβεβαίωση καὶ ἐπισφράγιση τῆς διδασκαλίας τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας. Ἡ Νίκαια καὶ ὁ «Κανὼνας τῆς πίστεως» γιὰ μᾶς τοὺς Χριστιανοὺς

εἶναι τὸ θεμέλιο καὶ ἡ κρηπίδα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Εἶναι ἡ αὐθεντικὴ συναγωγὴ καὶ ἐπιτομὴ τοῦ «νοῦ» καὶ τῆς «διάνοιας» τῆς ἀποστολικῆς, τῆς εὐαγγελικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς παρακαταθήκης. Εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι ἡ Γ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (Κανὼν 7) θὰ θέσει τὸ Σύμβολο τῆς Νικαίας ὡς κριτήριον Ὁρθοδοξίας καὶ γι’ αὐτὸ θὰ ἀπαγορεύσει τὴ σύνταξη ὁποιασδήποτε ἄλλης ὁμολογίας. Ὁ Πρόεδρος αὐτῆς τῆς Συνόδου, ὁ Ἅγ. Κύριλλος Ἀλεξανδρείας δὲν θὰ χαρακτηρίσει ἀπλὰ τὸ Σύμβολο τῆς Νικαίας ὡς τὸ ἀρραγὲς καὶ ἀκράδαντο θεμέλιο τῆς ἀμωμήτου πίστεως, ἀλλὰ θὰ τὸ προσδιορίσει καὶ ὡς «κατὰ λέξιν» θεόπνευστο (PG 77, 293AB. ACO I / I, 4).

Τὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας σήμερα, αὐτὸ ποὺ ἄρρηκτα μᾶς ἐνώνει ὅλους καὶ νοηματοδοτεῖ τὴ ζωὴ μας, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο παρὰ τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας καὶ

σαρκωθείς Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀναστὰς καὶ ὁ ἐρχόμενος πάλιν μετὰ δόξης. Ἡ βεβαιότητα αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας δὲ συνιστᾷ μιὰ θεωρητικὴ ἔκφραση τῆς πίστεως. Δὲν εἶναι ἀπολίθωμα τοῦ

παρελθόντος. Περικλείει νόημα ποὺ ἔχει ἀποφασιστικὴ σημασία γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Ἀποκαλύπτει καίριες ἀλήθειες, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἐξαρτᾶται ἡ ὑπαρξὴ μας καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς μας.

Για τὴ Νίκαια ὁ σαρκωθεὶς Λόγος εἶναι ὁ προϋπάρχων Λόγος τοῦ Θεοῦ. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀποτυπώνεται τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Προετοιμάζεται καὶ προῖστορεῖται ἡ πορεία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴ μέλλουσα σάρκωση τοῦ Λόγου, γιὰ τὴν ὁποία ἔκαναν λόγο οἱ Προφῆτες. Ἡ χριστιανικὴ παράδοση μέσα ἀπὸ τὴ σειρὰ τῶν Δικαίων καὶ

τῶν πολλαπλῶν διηγήσεων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πού ἔδιναν νόημα στὴν ἱστορικὴ στοχοθεσία ἐνὸς ἐκλεγμένου λαοῦ ἀναγνώρισε τὶς ἀποκαλυπτικὲς θεοφάνειες τοῦ ἀσάρκου Λόγου πρὶν ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπηση. Μὲ τὶς γενεαλογίες τῆς καὶ τὶς τυπολογίες τῆς μαρτυρεῖ καὶ ἀποκαλύπτει τὸ καινὸ Μυστήριον πάντα μὲ προοπτικὴ τὴ μέλλουσα ἐνανθρώπηση τοῦ

Λόγου. Ἐπιφανῆ πρόσωπα καὶ δραματικὰ σημεῖα καὶ γεγονότα εἶναι ὁ τύπος ὧν ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν. Ὁ ἄσαρκος Λόγος ἀποκαλύπτεται στὴν ἱστορία φανερούμενος κατὰ πρόληψιν.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀναστὰς καὶ πάλιν ἐρχόμενος. Εἶναι ἀναμφίβολο, ὅτι αὐτὸ πού ἀποκαλοῦμε πραγματικότητα τοῦ κτιστοῦ κόσμου εἶναι στὴν οὐσία οἱ περιοριστικοὶ ὅροι τῆς φύσης μας. Αὐτὴ ἡ πραγματικότητα ὅμως δὲν ἐξαντλεῖται μονάχα σὲ δεσμευτικὰ ἱστορικὰ περιθώρια. Μὲ τὸ Χριστὸ ὑπερβαίνονται οἱ περιορισμοὶ τῆς φύσης μας καὶ ἡ ὑπαρξὴ μας λαμβάνει νόημα ἀπὸ ἓνα μέλλον, τὸ ὁποῖο διὰ τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἤδη παρόν. Τὸ παρόν μας νοηματοδοτεῖται ἀπὸ τὸ μέλλον μας. Στὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας τὸ παρόν φωτίζεται ἀπὸ τὸ μέλλον πού μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὶς πληγὲς τῆς φθαρτότητας. Τὸ μέλλον μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸ παρελθόν. Κατανοοῦμε ἴσως, ὅτι οὐσιαστικὰ ἡ πραγματικὴ μας ταυτότητα δὲ βρίσκεται σ’ αὐτὸ πού εἴμαστε, ἀλλὰ σ’ αὐτὸ πού μπορούμε νὰ γίνουμε, ὅταν, σύμφωνα μὲ τὸ μήνυμα τοῦ Θεοῦ στὸν Ἅγιον Σιλουανὸ τὸν Ἀθωνίτη, κρατοῦμε τὴν ψυχὴ μας στὸν Ἄδην καὶ δὲν ἀπελπιζόμαστε (Ἀγίου Σωφρονίου, Ὁ ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης, Ἔσσεξ 2002, 50-51). Ὁ ἄνθρωπος βρίσκει τὸ νόημα

τῆς ὑπαρξὸς του ὅχι κοιτώντας πίσω, ἀλλὰ κοιτώντας μπροστά, πρὸς τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ τραγωδία ὁ τραγικὸς ἄνθρωπος εἶναι δέσμιος τοῦ παρελθόντος. Στὴ δική μας ὅμως ἐμπειρία μέσα στὴν Ἐκκλησία ὁ τραυματισμένος καὶ πληγωμένος ἄνθρωπος δὲν καθορίζεται ὄντολογικὰ ἀπὸ αὐτὸ πού ἦταν ἢ ἀπὸ αὐτὸ πού εἶναι, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸ πού θὰ εἶναι κατὰ τὴν ἔσχατη ἡμέρα, τὴ «μεγάλῃ» καὶ «ἐπιφανῇ».

Τὸ μέλλον εἶναι τὸ αἷτιον καὶ ὄχι τὸ αἰτιατὸν τοῦ παρελθόντος. Τὸ μήνυμα, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἐκπέμπουμε σήμερον ἐμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἐπ’ εὐκαιρίᾳ τῆς συμπλήρωσης 1700 ἐτῶν ἀπὸ τὴ

Νίκαια εἶναι, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι μία θρησκεία, μία ἀνάμεσα σὲ ἄλλες, ἀλλὰ εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον. Πολλὲς φορὲς συγχέουμε τὴν ἐκ

Θεοῦ ἀποκάλυψη μὲ

τὶς θρησκεῖες ποὺ διαμορφώθηκαν μὲ ἀφετηρία τὶς ἀνθρώπινες μεταφυσικὲς ἀναζητήσεις, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι τὰ μεγέθη αὐτὰ δὲν εἶναι συγκρίσιμα. Ἡ ἀποκάλυψη ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς

στὸ Θεὸ καὶ φανερώνει τὴν σωτηριολογικὴ παρέμβαση τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον, ἐνῶ ἡ θρησκεία ἔχει ὡς ἀρχὴ τὸν ἄνθρωπο καὶ μὲ αὐτὸν ὡς ἀφετηρία ἐπιδιώκει νὰ ἀπαντήσῃ στὰ μεγάλα μεταφυσικὰ προβλήματα τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης. Εἶναι γνωστὴ ἡ θέση τοῦ Karl Barth ποὺ στὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰῶνα ταύτισε καὶ αὐτὸς τὴ θρησκεία μὲ τὴν ἀπιστία

(“Unglaube”) καὶ θεωροῦσε τοὺς πιστοὺς τῆς ὡς ἀθέους (“gottlos”), ἀφοῦ χαρακτηρίσε τὴν θρησκευτικὴ ἐμπειρία τῶν θρησκείων ὡς ἱστοικοθρησκευολογικὸ φαινόμενο καὶ μάλιστα

ὡς μιὰ πίστη χωρὶς Θεὸ καὶ ἓνα θρησκευτικὸ ἱερατεῖο χωρὶς πίστη. Παρότι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν Πνύκα δὲν ἀπαξίωσε τὴ θρησκευτικὴ πίστη τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καὶ τοὺς εἶπε, ὅτι μὲ τοὺς βωμοὺς στοὺς θεοὺς τοὺς «εὐσεβοῦν» (Πράξ. 17, 23), εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ παρρησία κήρυξε τὸν ἐξ οὐρανοῦ ἐπιφανέντα Θεό, τὸν σαρκωθέντα, τὸν σταυρωθέντα, τὸν ἀναστάντα Κύριο Ἰησοῦ Χριστό.

Ἡ θρησκεία εἶναι τὸ γήϊνο καὶ κοσμικόν, τὸ φθαρτὸ καὶ θνητὸ ἔνδυμα σὲ ἓνα εὐάλωτο «σῶμα» μέσα στὴν κακοήθεια καὶ τοὺς πειρασμοὺς τῆς ἱστορίας. Καὶ ὁ κίνδυνος αὐτὸς ἐμφιλοχωρεῖ ἴσως ὡς συνέπεια τοῦ κυριαρχοῦντος σήμερα πνεύματος ἐκκοσμίκευσης ἢ μιᾶς στυγνῆς ἐπαγγελματικῆς ἀντίληψης στὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν δὲν ὀρθοτομεῖται ὁ λόγος τῆς

ἀληθείας, μέσα ἀπὸ τὰ ποικίλα σκάνδαλα στὴ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν, μέσα ἀπὸ τὴν διακοπὴ τῆς ἄμεσης, ἐλεύθερης καὶ ἐνσυνείδητης σχέσης τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεὸ καὶ τὴν

κατάλυση τῆς χαρισματικῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων καὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ μεταξύ τους.

Βέβαια ἡ Ἐκκλησία παραμένει πάντοτε ἁγία, γιατί ἁγία εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, παραμένονσα πάντα ὁ χῶρος ἐξαγιασμοῦ ἀπὸ τὴ νόσο τῆς ἁμαρτίας. Αὐτὸ μεταξὺ

ἄλλων σημαίνει, ὅτι τὸ μέτωπο στὸ ὁποῖο διεξάγεται καὶ ὀφείλει νὰ διεξάγεται ὁ ἀγώνας μεταξὺ πίστεως καὶ ἀθείας εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεός, «ὁ ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ», ὁ ἐνσαρκωθείς καὶ ἀναστὰς Χριστός, ὁ ἐκ τῆς οὐσίας καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ Πατρὸς προελθὼν Λόγος (Μ. Ἀθανάσιος, Κατὰ Ἀρειανῶν Γ΄) ποὺ διακηρύσσει ἡ Σύνοδος τῆς Νίκαιας. Αὐτὸς ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει καμιὰ οὐσιαστικὴ θέση στὴ σύγχρονη ἐπικαιρότητα ποὺ κατατρύχεται ἀπὸ τὴν οἰκολογικὴ ἀπειλή, τὴν ἀπειλὴ ἐνὸς πυρηνικοῦ πολέμου καὶ τὴν κοινωνικὴ ἀδικία στὶς δομὲς καὶ τοὺς ἄρμους τῆς ἐξουσίας. Στὴ σύγχρονη κοινωνία μὲ ἴνδαλμα τὸ ὠφελιμιστικὸ κέρδος καὶ τὴν

ἀκόρεστη ἡδονή, αὐτὸς ὁ Χριστὸς εἶναι ἀπὼν. Στὸ διάλογο μεταξὺ πίστεως καὶ ἐπιστήμης καὶ πάλι ὁ Χριστὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι παρὼν, δεδομένου ὅτι τὸ κτιστὸ δὲν μπορεῖ νὰ διερευνήσῃ καὶ νὰ ἀναλύσῃ τὸ ἄκτιστο. Ἡ ἐπιστήμη παρὰ τὴν προφανῆ της

χρησιμότητα στὸν ἀνθρώπινο βίον, δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ νόημα ζωῆς. Ἡ δημιουργία δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ στὴν τυχαιότητα, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἡ τυχαιότητα ἐξηγεῖ τὴ σοφία καὶ τὸ τέλος τῆς δημιουργίας. Στὴν ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας μας λέμε, ὅτι ἡ ἐνανθρώπηση εἶναι Μυστήριον «ξένον» καὶ «παράδοξον», ἰδιαίτερα γιὰ ἀνθρώπους ποὺ δὲν ξέρουν καὶ δὲν μποροῦν νὰ

θαυμάζουν καὶ νὰ δοξολογοῦν, ὅπως οἱ Ἄγγελοι καὶ οἱ Ποιμένες τῇ φωτισμένῃ νύχτῃ τῆς γέννησης τοῦ θείου Βρέφους. Τὸ Μυστήριον δὲν ἐξηγεῖται καὶ δὲν κατανοεῖται λογικά. Τὸ Μυστήριον βιώνεται διὰ τῆς πίστεως καὶ μὲ τὴ χάρη τοῦ Ἁγ. Πνεύματος.

Ὁ Χριστὸς τῆς Ἐκκλησίας φανερὰ ἢ συγκεκαλυμμένα πολεμήθηκε καὶ πολεμεῖται πολὺ. Πολεμήθηκε ἀπὸ ἀθεϊστικὰ καθεστῶτα, ἀπὸ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα, ἀπὸ φιλοσόφους

καὶ διανοητές. Ὁ Μάρξ, ὁ Feuerbach, ὁ Βολταῖρος, ὁ Hegel καὶ ὁ Renan ἦταν μερικοὶ ἀπὸ αὐτούς. Κάποιοι θεωροῦν τὸ μυθιστόρημα τοῦ Dan Braun «Κώδικας Da Vinci», ὅτι ἀποδίδει

τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Αὐτοὶ ὅμως νίκησαν, ἐὰν νίκησαν, μιὰ ἀλλοιωμένη θρησκευτικότητα. Δὲν νίκησαν τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία Του. Ζήτησαν νὰ

θανατώσουν τὸ «παιδίον», ὅπως ἄλλοτε ὁ Ἡρώδης, ἀλλὰ στὴν οὐσία σκότωσαν, ὅσους τοὺς ἐμπιστεύτηκαν. Σκότωσαν ἀνθρώπους, ὅσους παγίδευσαν παραμένοντας στὴ δυστυχία τῆς ἀθείας.

Καμιὰ ἀπὸ τὶς ἀποδείξεις περὶ Θεοῦ, ἀπὸ αὐτὲς ποὺ καταγράφονται στὰ ἐγχειρίδια Δογματικῆς Θεολογίας δὲν μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ στὴν ἀληθινὴ πίστη, οὔτε ἡ κοσμολογική,

οὔτε ἡ ἱστορικὴ, οὔτε ἡ τεολογικὴ, οὔτε ἡ ὄντολογικὴ ἀπόδειξη, οἱ ὁποῖες, μὲ ἐξαίρεση τὴν τελευταία, δὲν ἀπορρίπτονται ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ Θεολογία, γιὰ κάποιες δὲ ἀπὸ αὐτὲς θὰ μπορούσε νὰ ἀνευρεθεῖ καὶ βιβλικὸ ἔρεισμα.

Οὐσιαστικὰ δὲν εἶναι ἀποδείξεις, ἀλλὰ ἐνδείξεις. Ἡ ἠθικὴ ἀπόδειξη τοῦ Immanuel Kant μὲ τὴν ἠθικὴ της ἐπιταγὴ καὶ ὡς προῖδον ὅχι τοῦ καθαροῦ λόγου (Reine Vernunft), ἀλλὰ τοῦ

πρακτικοῦ λόγου (Praktische Vernunft) γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς πληθούσης ἀδικίας στὸν κόσμον ἀφήνει ἕνα παράθυρον ἀνοικτὸ ὡς πιθανότητα. Αὐτὸ ὅμως δὲν φθάνει γιὰ νὰ ὀδηγηθεῖ

κάποιος στὴν ἐμπειρία τῆς πίστεως στὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ

Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἴτε ἀπομυθοποιεῖται ἀπὸ τὸν Bultmann, εἴτε ἀλλοιώνεται ἀπὸ τὸν David Strauss, τὸ Bruno Bauer καὶ τὸ Renan, εἴτε ἐπιχειρεῖται νὰ ἀποδομηθεῖ ἀπὸ σύγχρονους πλουραλιστὲς θεολόγους (J. Hick – P. Knitter), εἴτε ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸν Friedrich Nietzsche, ἀλλὰ καὶ στοὺς τελευταίους ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸ Θεὸ Διόνυσο τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς λατρείας, ἐξῆλθε καὶ ἐξέρχεται νικητὴς παρὰ τὶς προσπάθειες ἀποκαθήλωσής Του. Καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ ἡ Ἐκκλησία Του, τῆς ὁποίας εἶναι ἡ κεφαλή. Ζοῦσε καὶ ζῇ στὴν πορεία τῶν αἰώνων στὴν ψυχὴ τῶν Ἀποστόλων, τῶν Μαρτύρων, τῶν Ὁμολογητῶν, τῶν κληρικῶν, τῶν μοναχῶν καὶ ἑκατομμυρίων πιστῶν ποὺ προσβλέπουν σ’ Αὐτὸν ὡς σωτῆρα καὶ λυτρωτή.

Οἱ Πατέρες τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τοὺς ὁποίους τιμοῦμε σήμερα ὡς ἁγίους, μιὰ ἑορτὴ ποὺ καθιερώθηκε περὶ τὸ ἔτος 582 μ.Χ., ἐθεολόγησαν μὲ πνεῦμα εὐσέβειας καὶ εὐλάβειας

χωρὶς νὰ ἐξαντλοῦνται σὲ στοχαστικὰ παραληρήματα, κενολογία καὶ φλυαρία, ἔχοντας ἐπίγνωση, ὅτι αὐτὸ ποὺ ὑπερασπίζονταν δὲν ἦταν δικό τους ἐφεύρημα, προφυλάσσοντας ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ «παιδίον», τὸ ὁποῖο καὶ στὴ δική τους ἐποχὴ οἱ αἵρετικοὶ ζήτησαν νὰ θανατώσουν. Ἡ Θεολογία τῶν Πατέρων, ἡ Θεολογία τοῦ ὁμοουσίου, δὲν ἦταν προῖδὸν Γραφείου, ἀλλὰ καρπὸς βαθειᾶς ἐμπειρίας τῆς ἐξαγιασμένης τους ὑπαρξης.

* * *

Τὸ τρέχον ἔτος 2025 ἀναλαμβάνονται πολλὲς πρωτοβουλίες ἀπὸ Θεολογικὲς Σχολές, Ἐκκλησίες διαφόρων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν, Οἰκουμενικὰ κέντρα καὶ Ἰνστιτοῦτα καὶ ἄλλους

φορεῖς γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς ἐπετείου τῶν 1700 ἐτῶν ἀπὸ τὴ σύγκληση τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου στὴ Νίκαια. Ὅλες αὐτὲς οἱ πρωτοβουλίες μποροῦν νὰ βοηθήσουν σὲ πολλὰ θέματα καὶ ἐρωτήματα ποὺ σχετίζονται μὲ τὴ Νίκαια, στὸ ἂν δηλ. κρατήθηκαν Πρακτικά, τὰ ὁποῖα στὴ συνέχεια χάθηκαν καὶ δὲ διασώζονται, στὸ ποῖος εἶχε τὴν Προεδρεία τῆς Συνόδου, στὸ πόσοι ἀκριβῶς σὲ ἀριθμὸ ἦσαν οἱ Πατέρες οἱ ὁποῖοι συγκρότησαν τὴ Σύνοδο, δεδομένου ὅτι κλήθηκαν ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι, δὲν κατέστη ὅμως δυνατὸν γιὰ ποικίλους λόγους νὰ προσέλθουν ὅλοι. Θὰ γίνει ἀκόμα ἀναφορὰ στὴν ἀπόφασή της νὰ ἑορτάζεται τὸ Πάσχα «ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ» (Εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου, III, 19) ἀποδοκιμάζοντας τὴν πράξη τῶν Ἐκκλησιῶν Συρίας, Μεσοποταμίας καὶ Κιλικίας ποὺ ἐόρταζαν τὸ Πάσχα πρὸ τῆς ἑαρινῆς Ἰσημερίας καὶ μαζὶ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, συντασσόμενη μὲ τὴν πράξη τῶν περισσοτέρων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες τὸ ἐόρταζαν κατὰ τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὶς 14 τοῦ μηνὸς Νισάν, δηλ. τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ (ἢ κατὰ) τὴν πανσέληνο τῆς ἑαρινῆς Ἰσημερίας.

Θὰ πρέπει νὰ ἐπισημανθεῖ ἐδῶ, ὅτι ἡ ἀπὸ παλαιὰ διαφοροποίηση στὸ ἡμερολόγιο

δὲν ἐπέφερε τὴ διακοπὴ κοινωνίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, κάτι ποὺ δὲν δικαιολογεῖ ἀσφαλῶς καὶ σήμερα τὴν ἀποκοπὴ τῶν Παλαιοημερολογητῶν ἀπὸ τὴν κανονικὴ Ἐκκλησίᾳ. Θὰ ὑπάρξει ἀκόμη εὐκαιρία νὰ γίνῃ ἀναφορὰ στὸ σχίσμα τοῦ Μελιτίου Λυκοπόλεως, ὁ ὁποῖος στὴν προσωπικὴ του ἀντιπαράθεση μὲ τὸν Πέτρο Ἀλεξανδρείας ἐξ αἰτίας τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο ἐνέτασσε στὴν Ἐκκλησίᾳ τοὺς «πεπτωκότες» (lapsi) στοὺς προηγηθέντες διωγμούς, υἱοθέτησε (ὁ Μελίτιος) αὐστηρὴ στάση ἀπεκόπη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ ἀναδεικνυόμενος σὲ Ἀρχιεπίσκοπο Ἀλεξανδρείας. (Αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα προκύπτουν ἀπὸ ἐπιστολὴ τῆς Συνόδου πρὸς τὶς Ἐκκλησίες Αἰγύπτου, Πενταπόλεως καὶ Λιβύης). Πολὺ ἐνδιαφέροντες εἶναι ἐπίσης οἱ 20 Ἱεροὶ Κανόνες ποὺ ἐκδόθηκαν ἀπὸ τὴ Σύνοδο, ὅπως οἱ κανόνες 4 καὶ 5, σημαντικοὶ γιὰ τὴν ἐδραίωση τοῦ συνοδικοῦ συστήματος στὸ πλαίσιο τῆς κάθε Ἐπαρχίας, οἱ Κανόνες 6 καὶ 7, οἱ ὁποῖοι ἀπέδωσαν τὰ λεγόμενα Πρεσβεῖα στοὺς θρόνους Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἀπόδοση (ἴσων) Πρεσβείων μὲ τὴ Ρώμη στὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως μὲ τὸν Κανόνα 3 τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπετέλεσαν τὴ βάση καὶ τὴν αἰτία γιὰ τὴ διαμόρφωση τοῦ Πατριαρχικοῦ συστήματος στὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν Πενταρχία. Ἄλλοι Κανόνες τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ρυθμίζουν τὴν εἴσοδο στὴν κανονικὴ Ἐκκλησίᾳ διαφόρων αἵρετικῶν καὶ σχισματικῶν (Παυλιανίσαντες, Καθαροὶ κ.λπ.). Ἐκτὸς τούτων σύμφωνα μὲ τὸν ἱστορικὸ Γελάσιο Κυζίκου (PG 85, 1336-1337) ὑπεβλήθη στὴ Σύνοδο καὶ ἡ πρόταση γιὰ τὴν καθιέρωση τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἔγινε δεκτὴ μετὰ τὴν ἀπόρριψή της ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο Παφνούτιο.

Όλα τὰ παραπάνω θέματα εἶναι σημαντικά, παρότι κάποια ἀπὸ αὐτὰ ἔχουν χάσει τὴν ἐπικαιρότητά τους. Σημαντικὲς εἶναι λοιπὸν ὅλες οἱ πρωτοβουλίες ποὺ ἀνελήφθησαν καὶ θὰ

ἀναληφθοῦν φέτος γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν ἀπόδοση τιμῆς σὲ αὐτοὺς ποὺ τὴ συγκρότησαν. Ἐὰν ὅμως αὐτὲς οἱ πρωτοβουλίες δὲν ἐμπνεύσουν καὶ δὲν ἐνισχύσουν τὴν πίστη μας στὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ, τὸν ἀληθινὸ Θεό, τὸν σταυρωθέντα, τὸν ἐνανθρωπήσαντα, τὸν σταυρωθέντα καὶ ἀναστάντα καὶ πάλιν ἐρχόμενον Κύριον, οἱ πρωτοβουλίες αὐτὲς θὰ χάσουν τὸν κύριο στόχο τους. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνουμε τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως μηχανικὰ καὶ χωρὶς ἐπίγνωση. Χρειάζεται νὰ βιώνουμε τὸ Εὐαγγέλιο, τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐδοκία τῆς γέννησης τοῦ Θεανθρώπου, τὸ φῶς τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος «ἀναστὰς συνανέστησε παγγενῇ τὸν Ἀδὰμ», μὲ τὴν ἀδιάψευστη προσδοκία τῆς ἐσχάτης ἡμέρας μετέχοντες στὸ πασχάλιο δεῖπνο τοῦ «συμποσίου τῆς πίστεως» καὶ «τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος». Ἄν συμβεῖ πραγματικὰ αὐτὸ ἡ Χάρις τοῦ Χριστοῦ μας, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θὰ μᾶς χαρίζει τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἐνότητα βιώνοντας τὴν ἐμπειρία τῆς «καινῆς κτίσεως» τοῦ Ἑνσαρκωθέντος καὶ Ἀναστάντος Χριστοῦ.

(Φωτογραφία: Νίκος Παπαχρήστου)